

Jurisprudential Evidence for the Duties of the Awaiters of the Promised Mahdi (AJ), from the Perspective of the Martyr Imam Khamenei*

Isa Isazadeh

Assistant Professor, Research Center for Qur'anic Sciences and Culture, Islamic Sciences and Culture Academy, Qom, Iran.

e.eisazadeh@isca.ac.ir

Abstract

Humanity will ascend to the heights of happiness and perfection and experience the blessings of universal justice in this world, and will be liberated from the darkness of ignorance and the oppression of tyrants, when the blessed appearance of the Promised Mahdi (AJ) takes place. However, this certain divine promise will not be fulfilled unless the followers and awaiters of the Imam, by carrying out their duties, prepare the necessary conditions for the advent of this revered Imam. Among contemporary thinkers, one who has demonstrated exceptional insight into global developments and has presented precise and practical views concerning the responsibilities and duties of the awaiters is the martyred leader and Supreme Leader of the Islamic Revolution, Grand Ayatollah Khamenei. The present study seeks to examine the jurisprudential evidence underlying the duties and responsibilities of the awaiters of the

* **Cite this Article:** Isa Zadeh, I. (2026). Jurisprudential Evidence for the Duties of the Awaiters of the Promised Mahdi (AJ), from the Perspective of the Martyr Imam Khamenei. *Jurisprudence and Politics*, 7(1), pp. 113-140.

<https://doi.org/10.22081/ijp.2026.75374.1139>

▣ **Article Type:** Research; **Publisher:** Islamic Sciences and Culture Academy, Qom, Iran

▣ **Received:** 2025/08/01 • **Revised:** 2025/12/01 • **Accepted:** 2025/12/28 • **Published online:** 2026/03/29

© 2026

authors retain the copyright and full publishing rights

<http://ijp.isca.ac.ir>

Promised Mahdi (AJ) by employing a descriptive-analytical approach, with the aim of identifying and presenting his views.

Research Findings: An examination of the jurisprudential foundations of the ideas of the Supreme Leader indicates that if the awaiters of the Promised Mahdi (AJ) fulfill their individual duties—such as acquiring knowledge and recognition, developing moral and spiritual preparedness, avoiding attachment to worldly pursuits, seeking spiritual connection with and supplicating to Imam al-Mahdi (AJ), strengthening their belief in his presence and supervision, not fearing enemies, maintaining hope, and remaining in a state of anticipation—as well as their social duties—such as preparing the conditions for his advent, striving to reform society, conducting scholarly research into Mahdism and responding to doubts and misconceptions, and praying for the hastening of the Imam's reappearance—the conditions necessary for the reappearance of the universal reformer, Baqiyyat Allah al-A'zam (AJ), will be provided.

Keywords

Jurisprudential Evidence; Duties; Awaiters; Promised Mahdi (AJ); Reappearance; Ayatollah Khamenei.

المستندات الفقهية لواجبات المنتظرين للمهدي الموعود عليه السلام

من منظور الإمام الشهيد آية الله الخامنئي رحمته الله *

عيسى عيسى زاده

أستاذ مساعد في معهد ثقافة القرآن ومعارفه، المعهد العالي للعلوم والثقافة الإسلامية، قم، إيران.
e. eisazadeh@isca.ac.ir

الملخص

سيبلغ الإنسان قم السعادة والتكامل، وسيتذوق لذّة العدالة الشاملة في هذا العالم، ويحرّر من ظلمات الجهل وظلم المتسلّطين، حين يظهر المهديّ الموعود عليه السلام، ولن تتحقّق هذه الوعود الإلهية الحتمية إلا عندما يقوم المنتظرون لذلك الإمام بأداء وظائفهم، ويمهدوا لظهور ذلك الإمام العزيز. ومن بين كبار المفكرين المعاصرين، يبرز القائد الشهيد والزعيم الحكم الثورة، آية الله العظمى الخامنئي، لما يتّبع به من بصيرة استثنائية تجاه حوادث العالم، وما قدّمه من آراء دقيقة وفاعلة في بيان مسؤوليات المنتظرين وواجباتهم. ويسعى البحث الحالي، بهدف التعرّف إلى آرائه، إلى دراسة المستندات الفقهية لواجبات المنتظرين ومسؤولياتهم، وذلك باتّباع المنهج الوصفيّ التحليلي.

نتائج البحث: أظهرت دراسة المستندات الفقهية للأفكار التي طرحها القائد الأعلى للثورة أنّه إذا التزم المنتظرون للمهديّ الموعود عليه السلام بواجباتهم الفردية، ومنها اكتساب المعرفة، والاستعداد الأخلاقيّ والروحيّ، والابتعاد عن النزعة إلى الدنيا، والتوسّل بالإمام المهديّ عليه السلام وإقامة الصلة

* الاستناد إلى هذه المقالة: عيسى زاده، عيسى. (٢٠٢٦). المستندات الفقهية لواجبات المنتظرين للمهديّ الموعود عليه السلام من منظور الإمام الشهيد آية الله الخامنئي رحمته الله. الفقه والسياسة، ٧(١)، صص ١١٣-١٤٠.

<https://doi.org/10.22081/ijp.2026.75374.1139>

□ نوع المقال: بحثية؛ الناشر: المعهد العالي للعلوم والثقافة الإسلامية، قم، إيران

□ تاريخ الإستلام: ٢٠٢٥/٠٨/٠١ • تاريخ التعديل: ٢٠٢٥/١٢/٠١ • تاريخ القبول: ٢٠٢٥/١٢/٢٨ • تاريخ الإصدار: ٢٠٢٦/٠٣/٢٩

© 2026

authors retain the copyright and full publishing rights

<http://ijp.isca.ac.ir>

الروحية (المعنوية) به وتعزيز الاعتقاد بحضوره وإشرافه، وعدم الخوف من الأعداء، والتحلي بالأمل وانتظار الفرج، وكذلك واجباتهم الاجتماعية، المتمثلة في تهيئة الظروف لظهوره، والسعي إلى إصلاح المجتمع، وإجراء البحوث العلمية في قضايا المهديّة والإجابة عن الشبهات، والدعاء لتعجيل فرج الإمام المهديّ ﷺ، فإنّ الأرضية لظهور المصلح العالمي، بقيّة الله الأعظم، ستوفّر.

الكلمات المفتاحية

المستندات الفقهية، الواجبات، المنتظرون، المهديّ الموعود ﷺ، الظهور، آية الله الخامنيّ.

مستندات فقهی وظایف منتظران مهدی موعود علیه السلام

از منظر شهید امام خامنه‌ای رحمته الله علیه*

عیسی عیسی‌زاده

استادیار پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ایران.
e. eisazadeh@isca.ac.ir

چکیده

بشر در نهایت به قله‌های سعادت و تکامل صعود خواهد کرد و لذت عدالت فراگیر را در این عالم خواهد چشید و از ظلمات جهل و ستم زورگویان رهایی خواهد یافت که وجود با برکت مهدی موعود علیه السلام ظهور نماید و این وعده حتمی خداوند به وقوع نخواهد پیوست مگر آنکه منتظران آن حضرت با انجام وظایف خویش، زمینه آمدن آن امام عزیز را فراهم نمایند، از اندیشمندان بزرگ معاصر به دلیل روشن بینی کم نظیر نسبت به حوادث عالم که درباره مسئولیت‌ها و وظایف منتظران، نظرات دقیق و کارگشایی را ارائه نموده است، قائد شهید رهبر فرزانه انقلاب آیت الله عظمی خامنه‌ای می باشد. در پژوهش پیش رو تلاش خواهد شد تا با هدف دستیابی به آرای ایشان به روش توصیفی و تحلیلی، مستندات فقهی وظایف و مسئولیت‌های منتظران مورد بررسی قرار گیرد.

یافته‌های پژوهش: در بررسی مستندات فقهی اندیشه‌های رهبر شهید انقلاب این نتیجه حاصل گشت که اگر منتظران مهدی موعود علیه السلام به وظایف فردی خویش همچون کسب معرفت، آمادگی اخلاقی و معنوی،

* استناد به این مقاله: عیسی‌زاده، عیسی. (۱۴۰۵). مستندات فقهی وظایف منتظران مهدی موعود علیه السلام از منظر شهید امام خامنه‌ای رحمته الله علیه. فقه و سیاست، ۱۷(۱)، صص ۹۴.

<https://doi.org/10.22081/ijp.2026.75374.1139>

▣ نوع مقاله: پژوهشی؛ ناشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ایران

▣ تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۱۰ • تاریخ اصلاح: ۱۴۰۴/۰۹/۱۰ • تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۰۷ • تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۵/۰۱/۰۹

© 2026

authors retain the copyright and full publishing rights

<http://ijp.isca.ac.ir>

پرهیز از دنیاگرایی، توسل و ارتباط معنودی با امام زمان علیه السلام، ارتقای باور به حضور و نظارت امام زمان علیه السلام، ترسیدن از دشمنان، امیدواری و منتظر بودن و همچنین به وظایف اجتماعی خود همچون، فراهم سازی زمینه ظهور، تلاش برای اصلاح جامعه، پژوهش عالمانه در مباحث مهدویت و پاسخ به شبهات، دعا برای تعجیل فرج امام زمان علیه السلام عمل نمایند، زمینه ظهور مصلح کل، بقية الله الاعظم فراهم خواهد شد.

کلیدواژه‌ها

مستندات فقهی، وظایف، منتظران، مهدی موعود علیه السلام، ظهور، آیت الله خامنه‌ای.

مقدمه

براساس وعده الهی، خداوند سرنوشت هیچ قومی و ملتی را تغییر نمی‌دهد مگر آنکه خودشان بخواهند؛ «إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ» (رعد، ۱۱). این سنت الهی مبتنی بر اصل وجود اختیار بشر است که می‌تواند با استفاده صحیح از آن به بالاترین رتبه کمال دست یابد و یا با بهره‌برداری ناصحیح به اسفل السافلین سقوط کند؛ «إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا» (انسان، ۳). تحقق وعده الهی بر گسترش عدالت در تمام عالم؛ «أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ» (انبیاء، ۱۰۵) با حاکمیت حکومت مهدی موعود علیه السلام نیز از سنت تخلف‌ناپذیر یاد شده مستثنی نیست، از همین رو زمانی این وعده خداوند به وقوع می‌پیوندد و آن منجی نجات بخش پرجم امامت حکومت جهانی عدالت گستر را به اهتزاز در می‌آورد که معتقدان به آن حضرت به انتظار طلوع آن خورشید عالم تاب بنشینند و به وظایف خویش جامعه عمل بپوشانند. در تعیین وظایف منتظران، مطالب فراوانی در آثار دانشمندان ارائه شده است اما یکی از اندیشمندان بزرگی که به جهت گستره اطلاعاتی ایشان بر امورات و حوادث جهان معاصر، آرای فقهی ایشان از ویژگی‌ها و کارکرد خاصی در این باره برخوردار است، رهبر فرزانه انقلاب شهید آیت الله خامنه‌ای می‌باشد، در پژوهش پیش‌رو تلاش خواهد شد تا با بهره‌گیری از بیانات و مستندات فقهی ایشان، وظایف منتظران در عصر حاضر، مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.

مفهوم‌شناسی انتظار

انتظار در لغت به معنای چشم به راه بودن و نگران بودن است (زبیدی ۱۴۱۸ق، ج ۷، ص ۵۳۹؛ معین ۱۳۷۵، ج ۱، ص ۳۶۴). و در تعریف دیگر آمده است، انتظار به معنای درنگ در امور، نگهبانی، چشم به راه بودن و نوعی امید داشتن به آینده است (مصطفوی، ۱۳۷۴، ج ۲، ص ۱۶۶). انتظار در اصطلاح، عبارت است از چشم‌به‌راهی برای آینده‌ای که در آن ظلم و ستم و بی‌عدالتی‌ها نباشد و جهان از همه زشتی‌ها رهایی یابد و عدالت در سراسر جهان حاکم باشد؛ به عبارت بالاتر و بهتر انتظار یعنی امید و آرزوی آمدن یک منجی مصلح و

حاکم عادل مطلق بر سراسر جهان و امید به جایگزین شدن حکومت عدل و عدالت بجای حکومت‌های جور و ستم (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۷، ص ۳۸۱).

اما رهبر شهید انقلاب درباره مفهوم انتظار نکات دقیقی را مطرح نمودند که عبارتند از:
الف) انتظار یعنی دل سرشار از امید بودن نسبت به پایان راه زندگی بشر (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۰/۱۱/۳۰).

ب) انتظاری که از آن سخن گفته‌اند، فقط نشستن و اشک ریختن نیست؛ انتظار به معنای این است که ما باید خود را برای سربازی امام زمان علیه السلام آماده کنیم (خامنه‌ای شهید، ۱۳۸۱/۷/۳۰).

ج) انتظار فرج، انتظار دست قاهر قدرتمند الهی ملکوتی است که باید بیاید و با کمک همین انسان‌ها، سیطره ظلم را از بین ببرد و حق را غالب کند و عدل را در زندگی مردم حاکم کند و پرچم توحید را بلند کند؛ انسان‌ها را بنده واقعی خدا بکند. باید برای این کار آماده بود... انتظار معنایش این است. انتظار حرکت است؛ انتظار سکون نیست؛ انتظار رها کردن و نشستن برای اینکه کار به خودی خود صورت بگیرد، نیست. انتظار حرکت است. انتظار آمادگی است... انتظار فرج یعنی کمر بسته بودن، آماده بودن، خود را از همه جهت برای آن هدفی که امام زمان علیه السلام برای آن هدف قیام خواهد کرد، آماده کردن آن انقلاب بزرگ تاریخی برای آن هدف انجام خواهد گرفت. و او عبارت است از ایجاد عدل و داد، زندگی انسانی، زندگی الهی، عبودیت خدا؛ این معنای انتظار فرج است (خامنه‌ای شهید، ۸۷/۵/۲۷).

بنابراین با توجه به تعریف‌های بیان شده باید گفت، انتظار به معنای گوشه‌گیری، نشستن، اشک ریختن و منتظر این بودن تا امام زمان علیه السلام بیاید همه مشکلات را برطرف کند نیست، بلکه به معنای آمادگی، حرکت و فراهم نمودن زمینه ظهور و حاکمیت منجی عالم و مصلح کل است.

پیشینه موضوع انتظار

پیشینه بحث انتظار در اسلام به زمان رسول اکرم صلی الله علیه و آله برمی‌گردد؛ از آن حضرت ده‌ها

روایت درباره نشانه‌های ظهور، ویژگی‌های موعود و کارهای بزرگی که پس از ظهور انجام می‌دهد، رسیده است (ابن بابویه، ۱۳۶۳، صص ۲۸۸-۲۵۶).

پیشینه انتظار در ادیان و مذاهب

موضوع انتظار موعود در سایر ادیان بویژه ادیان توحیدی مطرح شده، و آنها هم بشارت می‌دهند که مصلح بزرگ جهانی در آخر زمان و به هنگام فراگیر شدن ظلم و بی‌عدالتی، ظهور می‌کند تا عدالت جهانی را گسترانده و ریشه ظلم را بخشکاند.

به باور زرتشتیان اهورا مزدا (روح خیر) همواره با اهریمن (روح بزرگ شر) در ستیز است، تا زمانی که در آخر زمان سوشیانس ظهور می‌کند، و خوبی بر شر و پلیدی فایق می‌آید و هنگامه صلح و پاکی و اعتلای اهورامزدا فرا می‌رسد (جان ناس، ۱۳۷۰، صص ۳۱۸ و ۴۷۶).

در متون مقدس یهود نیز همواره به موعود بشارت داده شده است (کتاب مقدس، مزامیر، زمور ۱۰-۱۳). آنها معتقدند که با آمدن موعود همه موجودات از وجود او بهره‌مند می‌شوند و منتظران موعود وارث زمین خواهند شد، چون قدرت شریر شکسته خواهد شد و صالحان، مورد تأیید خداوند قرار خواهند گرفت (کتاب مقدس، مزامیر، زمور ۳۷). و در آیین مسیحیت بر آموزه انتظار و ظهور منجی تأکید بسیاری شده و بشارت‌های روشنی درباره موعود آخر زمان در اناجیل (متی، لوقا، مرقس، برنابا) یافت می‌شود؛ همچون «در خانه‌های خود را بسته و چراغ‌ها را افروخته دارید، بماند کسانی که انتظار آقای خود را می‌کشند، وقتی که آمد و در را کوبید بی‌درنگ در را به روی او باز کنید» (انجیل لوقا، فصل دوازدهم؛ انجیل متی، فصل ۲۴).

در دنیای اسلام نیز همه مذاهب و نحله‌ها اصل این مسئله را پذیرفته و به منظور تبیین و دفاع از این باور، کتاب‌های بسیاری نوشته‌اند (ایمانی، ۱۴۰۲، ص ۳۹۷؛ ایمانی، ۱۴۰۱، ص ۱۲). از دیدگاه اهل سنت، این باور که شخصی از تبار قریش و از سلاله نبی گرامی اسلام ﷺ ظهور خواهد کرد و حضرت مسیح پشت سر او نماز خواهد خواند و خلافت و حکومت را به دست خواهد گرفت، حقیقتی انکار ناپذیر است (البستوی، ۱۴۲۰ق، ص ۹؛ ابن خلدون،

۱۴۱۷ق، ج ۱، ص ۵۵۵؛ ابن عربی، ۱۴۰۵ق، ج ۳، ص ۳۲۷. با این حال، بیشتر آنان بر این عقیده‌اند که مهدی موعود هنوز متولد نشده است؛ چنان‌که او را از نسل امام حسن مجتبی (ع) می‌دانند (ابن تیمیه ۱۴۲۰ق، ج ۴، ص ۲۱۱؛ البستوی، ۱۴۲۰ق، ج ۱، ص ۶۰؛ ابن ابی الحدید، ۱۳۸۳، ج ۱، ص ۲۸۱).

مشخصات مهدی موعود (عج)

از مجموع روایاتی که در منابع معتبر شیعه وجود دارد، به دست می‌آید که مهدی موعود (عج) دارای مشخصات زیر است: از خاندان پیامبر اسلام (ص) و فرزندان او است، از فرزندان امام حسین (ع) است، دوازدهمین امام معصوم و حجت و خلیفه خدا پس از پیامبر (ص) است، فرزند حسن بن علی العسکری (ع) است که در پانزدهم شعبان سال ۲۵۵ق. متولد شده و هم اکنون زنده است و براساس مصلحتی که خداوند متعال می‌داند در حال غیبت به سر می‌برد و روزی خواهد رسید که حضرتش ظهور کرده و پس از آن که بیدادگری زمین را فرا گرفته، عدالت جهانی را برقرار خواهد ساخت و بر مؤمنان است که همواره با آمادگی در انتظار چنین روزی باشند (صدر، ۱۴۰۲، ص ۸؛ صدر، ۱۴۰۳، ص ۶۳۶؛ سبحانی، ۱۴۱۱ق، ج ۲، ص ۶۳۲).

پیامبر اسلام (ص) در حدیثی که فریقین آن را نقل کرده‌اند، در این باره می‌فرماید: اگر از دنیا جز یک روز نماند، خداوند آن روز را آن قدر طولانی می‌کند که تا فرزندم مهدی که اسم او، اسم من و کنیه او، کنیه من است ظهور کند و عدالت را بگستراند، بعد از آن که زمین را ظلم و جور فرا گیرد (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۱، ص ۷۴؛ اربلی، ۱۴۰۱، ج ۲، ص ۴۴۶).

انتظار در قرآن

قرآن که مهمترین منبع اسلامی است، بی‌آن‌که به جزئیات پردازد، در آیاتی چند به مسئله انتظار پرداخته است، برای نمونه می‌فرماید: انتظار بکشید من نیز با شما از منتظرانم (اعراف، ۷۲)؛ در انتظار باشید من هم در انتظارم (هود، ۹۳) و نیز می‌فرماید: منتظر باشید که ما هم با شما منتظریم (توبه، ۵۲) این آیات در بعضی از روایات به مسئله انتظار تفسیر و تأویل شده است (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۲، صص ۱۱۰، ۱۲۷؛ ج ۱۳، ص ۲۷۹).

ضرورت انتظار

در روایات زیادی بر ضرورت و لزوم انتظار تأکید شده است؛ از جمله امام جواد علیه السلام می‌فرماید: «بر هر مسلمان واجب است در غیبت حضرت انتظار بکشد» (ابن بابویه، ۱۳۶۳، ص ۳۷۷).

اهمیت انتظار

در اهمیت انتظار همین بس که در روایات، یکی از ارکان دین شمرده شده است (کلینی، ۱۴۰۷ق، ج ۲، ص ۲۱؛ نوری، ۱۴۰۷ق، ج ۱، ص ۷۳) و یا در ردیف ایمان به خدا و رسولش قرار گرفته است (موسوی اصفهانی، ۱۳۷۴ق، ج ۲، ص ۲۱۷).

ویژگی‌های دیگر نیز در سخنان امامان علیهم السلام بیان شده است؛ برای نمونه: «انتظار فرج از محبوب‌ترین اعمال نزد خداوند است» (ابن بابویه، ۱۴۰۵ق، ج ۴، ص ۳۸۱). «جوهره انتظار آمیخته با صبر و تحمل سختی‌هاست» (حرعاملی، ۱۳۸۹ق، ج ۱۹، ص ۷۵؛ مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۱۰، ص ۳۵۲). «انتظار فرج از بزرگ‌ترین فرج‌هاست» (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۳۶، ص ۳۸۶). «انتظار فرج، افضل اعمال و برترین جهاد دانسته شده و اینکه با آمدن منجی، حزن از شیعه برداشته می‌شود» (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۵۰، ص ۳۷۱؛ ج ۷۴، ص ۱۴۳).

ارزش انتظار

در پاره‌ای روایات درباره فضیلت انتظار آمده است: شخصی از امام صادق علیه السلام درباره کسی که انتظار ظهور حکومت حق را می‌کشد و در این حال از دنیا می‌رود سؤال کرد، حضرت فرمود: «او همانند کسی است که با رهبر این انقلاب (حضرت مهدی علیه السلام) و در خیمه او بوده باشد، و پس از لحظه‌ای سکوت، فرمود: مانند کسی است که با پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم همراه باشد» (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۵۲، ص ۱۲۶). تعابیر دیگری درباره چنین کسی وارد شده؛ از جمله اینکه: چنین شخصی به مجاهدی که در راه خدا شمشیر می‌زند، یا کسی که در خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با شمشیر بر مغز دشمن بکوبد؛ یا کسی که زیر پرچم قائم باشد، یا کسی که پیش روی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم جهاد کند و یا کسی که با پیامبر شهید شود، مانند شده

است (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۲، ص ۱۲۶؛ ابن بابویه، ۱۳۶۳، صص ۶۴۴-۶۴۵) و در برخی روایات، ثواب انتظار با ثواب روزه دار شب زنده دار، برابر دانسته شده است. (موسوی اصفهانی، ۱۳۷۴، ج ۲، ص ۲۱۳).

وظایف منتظران

وظایف و رسالت منتظران مهدی موعود^ع در دو بخش فردی و اجتماعی قابل بررسی می باشد.

بخش اول: وظایف فردی

۱. ضرورت کسب معرفت

کسب معرفت، ارتقای آگاهی و روشن بینی، یکی از وظایف منتظران مهدی موعود است که از سوی شهید آیت الله خامنه ای بیان شده است، ایشان در این باره می فرماید: «انتظار به معنای این است که ما باید خود را برای سربازی امام زمان^ع آماده کنیم... سربازی منجی که می خواهد با تمام مراکز قدرت و فساد بین المللی مبارزه کند، احتیاج به... آگاهی و روشن بینی دارد» (خامنه ای شهید، ۱۳۸۱/۷/۳۰). با توجه به اینکه دشمنان اسلام با بهره گیری از ابزار پیشرفته رسانه ای برای مبارزه با فرهنگ انتظار شبهات فراوانی را درباره مهدویت مطرح می کنند، ضرورت ارتقای بصیرت و آگاهی منتظران نسبت مسائل گوناگون مهدویت امری انکار ناپذیر است؛ زیرا هرگونه کوتاهی در این امر سبب تضعیف باور و ایمان به ظهور مهدی موعود^ع خواهد شد؛ بنابراین هرکسی وظیفه دارد تا در بالا بردن سطح معرفت خودش درباره مباحث گوناگون مهدویت تلاش کند و از هرگونه سطحی نگری به مسئله مهدویت پرهیزد.

درباره مستندات فقهی نظریه مقام معظم رهبری مبنی بر ضرورت آگاهی و روشن بینی منتظران (۱۳۷۱/۸/۳۰) می توان به چند روایت استلال نمود؛ از جمله آن، روایتی از امام حسین^ع می باشد که در پاسخ به فردی که از آن حضرت درباره معرفت خدا پرسید، حضرت فرمودند: «شناخت اهل هر زمانی نسبت به امام زمانش است آن امامی

که پیروی از او بر آنان لازم است» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵، ص ۳۱۲). همچنین روایتی دیگر در ضرورت و اهمیت آگاهی به امام زمان (عج) برای منتظران از رسول خدا (ص) نیز نقل است که فرمود: «هر کس بمیرد و امام زمانش را نشناسد به مرگ جاهلیت مرده است» (ابن ابی زینب، ۱۳۹۷، ص ۱۲۳، ح ۶) و حدیث دیگری را فخر رازی، یکی از مفسران بزرگ اهل سنت نیز از آن حضرت نقل نموده است که فرمود: «هر کس بمیرد و امام زمان خود را نشناسد، پس باید بمیرد اگر می‌خواهد یهودی و اگر می‌خواهد نصرانی» (فخر رازی، ۱۳۲۸، ص ۳۸۴، مسئله ۴۷). از امام صادق (ع) نیز در دعایی که برای غیبت امام زمان تعلیم داده‌اند به این امر توجه نمودند و ناآگاهی به امام و حجت خدا را برابر با گمراهی از دین بر شمردند، آنجا که فرمودند «خدایا! حجت خود را به من بشناسان که اگر حجت خود را به من شناسانی، از دینم گمراه می‌گردم» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۱، ص ۳۳۷).

۲. آمادگی اخلاقی و معنوی

خودسازی، اصلاح نفس و آمادگی معنوی از منظر فقهی رهبر شهید انقلاب، بزرگ‌ترین وظیفه منتظران مهدی موعود است، ایشان در این باره فرمودند: «بزرگ‌ترین وظیفه منتظران امام زمان این است که از لحاظ معنوی و اخلاقی... خود را آماده کنند. ... اما کسانی که در مقابل خطر، انحراف و چرب و شیرین دنیا خود را می‌بازند و زانواشان سست می‌شود؛ کسانی که برای مطامع شخصی خود حاضر نیستند حرکتی که مطامع آنها را به خطر می‌اندازد، انجام دهند؛ اینها چطور می‌توانند منتظر امام زمان به حساب آیند؟ کسی که در انتظار آن مصلح بزرگ است، باید در خود زمینه‌های صلاح را آماده سازد و کاری کند که بتواند برای تحقق صلاح بایستد» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۱/۸/۳۰). این نظریه فقهی رهبر انقلاب برگرفته از کلام امام صادق (ع) است که درباره ویژگی‌های یاران امام زمان (عج) فرمودند: «هر کس شادمان می‌گردد از اینکه از یاران حضرت مهدی (عج) باشد، باید منتظر باشد و به پرهیزکاری و اخلاق نیکو رفتار نماید و او منتظر واقعی است» (ابن ابی زینب، ۱۳۹۷، ص ۲۰۰) و همچنین می‌توان به کلامی دیگر از سخن آن حضرت برای لزوم آمادگی اخلاقی منتظران استناد نمود که فرمود: «به یقین برای

صاحب این امر غیبتی است، پس بنده خدا باید تقوای پیشه کند و به دینش چنگ زند الهی» (کلینی، ۱۴۰۷ق، ج ۱، ص ۳۳۶). در اهمیت این ویژگی (خودسازی و تزکیه نفس) همین بس که خداوند در قرآن پس از یازده بار سوگند، تنها راه نجات بشر را تزکیه و تطهیر نفس دانسته است (سوره شمس، ۱-۹).

بنابراین عاشقان مهدی موعود علیه السلام باید بدانند اگر خواهان نزدیک شدن زمان ظهور آن حضرت هستند، بنا به فرموده رهبر عزیز انقلاب باید در اصلاح خویش تلاش کنند، ایشان در این مورد این گونه فرمودند: «شما مردم عزیز - بخصوص شما جوان‌ها - هرچه که در صلاح خود، در معرفت و اخلاق و رفتار و کسب صلاحیت‌ها در وجود خودتان بیشتر تلاش کنید این آینده را نزدیک‌تر خواهید کرد، اینها دست خود ماست، اگر ما خودمان را به صلاح نزدیک کنیم، آن روز نزدیک خواهد شد همچنان که شهادی ما با فدا کردن جان خودشان آن روز را نزدیک کردند، آن نسلی که برای انقلاب، آن فداکاری‌ها را کردند، با فداکاری‌های خودشان آن آینده را نزدیک‌تر کردند، هرچه ما کار خیر و اصلاح درونی خود و تلاش برای اصلاح جامعه انجام بدهیم آن عاقبت را دائماً نزدیک‌تر می‌کنیم» (خامنه‌ای شهید، ۱۴۷۹/۸/۲۲).

۳. لزوم توسل و ارتباط قلبی

یکی دیگر از نظرات فقهی مقام معظم رهبری درباره وظایف و رسالت منتظران مهدی موعود، ضرورت توسل و ارتباط معنوی با آن حضرت است، ایشان درباره برکات این رابطه معنوی و توسل به آن حضرت فرمودند: «رابطه قلبی و معنوی بین آحاد مردم و امام زمان علیه السلام یک امر مستحسن، بلکه لازم و دارای آثاری است؛ زیرا امید و انتظار را به‌طور داریم در دل انسان زنده نگه می‌دارد» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۶۸/۱۲/۲۲) و در سخنی دیگر نیز فرمودند: «این توسلاتی که در زیارات مختلف وجود دارد که بعضی از اینها اسانید خوبی هم دارد، اینها بسیار با ارزش است... راه منطقی آن، توسل از راه دور است؛ توسلی است که امام آن را از ما می‌شنود ان شاء الله می‌پذیرد... این توسلات و این انس معنوی بسیار خوب و لازم است» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۹۰/۴/۱۸). در مورد استناد مقام معظم

رهبری به بعضی از زیارات برای لزوم منتظران به توسل به امام عصر علیه السلام می توان به زیارتی همچون زیارت آل یاسین، دعای توسل و دعای عهد استناد نمود که دارای محتوای بسیار غنی در توسل به حضرت بقیه الله علیه السلام می باشد که خود مقام معظم رهبری نیز به آن توجه خاص داشتند و قرائت می کردند (خامنه ای شهید، ۱۳۸۷/۵/۲۷) و بارها برای توسل به مسجد جمکران می رفتند. فاطمه طباطبایی در خاطره ای درباره توجه و توسل امام راحل به امام عصر علیه السلام در قرائت دعای عهد گفته است: «یکی از چیزهایی که امام در روزهای آخر به من توصیه می کردند خواندن دعای عهد بود. ایشان می گفتند: «صبح ها سعی کن این دعا را بخوانی، چون در سرنوشت دخالت دارد» (ویژه نامه روزنامه اطلاعات - ۱۴ / ۳ / ۱۳۶۹).

۴. پرهیز از دنیاگرایی

ضرورت پرهیز از دنیاگرایی منتظران امام زمان علیه السلام از دیگر نظرات فقهی قائد شهید انقلاب است. ایشان در تبیین دلیل این نظر فقهی فرمودند: «اما کسانی که در مقابل خطر، انحراف و چرب و شیرین دنیا خود را می بازند و زانوانشان سست می شود؛ کسانی که برای مطامع شخصی خود حاضر نیستند هیچ حرکتی را که مطامع آنها را به خطر می اندازد، انجام دهند؛ اینها چطور می توانند منتظر امام زمان به حساب بیایند؟ کسی که در انتظار آن مصلح بزرگ است، باید در خود زمینه های صلاح را آماده کند و کاری کند که بتواند برای تحقق صلاح بایستد» (خامنه ای شهید، ۱۳۷۱/۸/۳۰). برای این نظر فقهی مقام معظم رهبری، می توان به آیاتی از قرآن استناد نمود. آنجا که آمده است: «إِنَّ الدِّينَ... وَ رَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا... أُولَئِكَ مَاوَهُمُ النَّارُ بِمَا يَكْسِبُونَ» (یونس، ۷-۸) و نیز می توان به سخن رسول خدا صلی الله علیه و آله استدلال نمود که فرمود: «حُبُّ الدُّنْيَا أَصْلُ كُلِّ مَعْصِيَةٍ وَأَوَّلُ كُلِّ ذَنْبٍ» (ابن ابی فراس، ۱۴۱۰ق، ج ۲، ص ۱۲۲)؛ دوستی دنیا ریشه هر گناه و اول هر جرمی است و نیز در عبارت دیگر از آن حضرت آمده است: «حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ» (ابن ابی فراس، ۱۴۱۰ق، ج ۲، ص ۳۶۲)؛ دوستی دنیا رأس همه خطاهاست. امام خمینی علیه السلام نیز در توضیح پیامد زشت دنیاگرایی و شرح حدیث «حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ»

فرمودند: «و بس است برای انسان بیدار، همین حدیث شریف، و کفایت می کند برای این خطیئه بزرگ مهلک، همین که سرچشمه تمام خطاها و ریشه و پایه جمیع مفساد است. با قدری تأمل معلوم شود که تقریباً تمام مفساد اخلاقی و اعمالی از ثمرات این شجره خبیثه است. هیچ دین و مذهب باطلی تأسیس در عالم نشده و هیچ فسادى در دنیا رخ نداده مگر به واسطه این موبقه عظیمه - قتل و غارت و ظلم و تعدی، نتایج این خطیئه است، فجور و فحشاء و دزدی و سایر فجایع زائیده این جرثومه فساد است. انسان دارای این حبّ از جمیع فضائل معنویّه بر کنار است: شجاعت، عفت، سخاوت، عدالت که مبدأ تمام فضائل نفسانیّه است، با حبّ دنیا جمع نمی شود. معارف الهیّه، توحید در اسماء و صفات و افعال و ذات، و حق جویی و حق بینی با حبّ دنیا متضادند، طمأنینه نفس و سکونت خاطر و استراحت قلب، که روح سعادت دو دنیا است، با حبّ دنیا مجتمع نشود. غنای قلب و بزرگواری و عزّت نفس و حرّیت و آزاد مردی از لوازم بی اعتنائی به دنیا است، چنانچه فقر و ذلّت و طمع و حرص و رقبت و چاپلوسی از لوازم حبّ دنیا است. عطوفت، رحمت، مواصت، مودّت، محبّت، با حبّ دنیا متخالفند. بغض، کینه، جور، قطع رحم، نفاق و دیگر اخلاق فاسده از ولیده های این امّ الأمراض است» (امام خمینی، ۱۳۸۸، ص ۴۹).

بنابراین اگر یک منتظر واقعی امام زمان علیه السلام می خواهد زمینه را برای ظهور آن منجی و مصلح کل آماده کند باید هر گونه دوستی دنیا و گرایش به مظاهر فریبنده دنیا را از دلش خارج کند؛ زیرا دلی که مملو از عشق و محبت به مهدی موعود است و برای دیدارش لحظه شماری می کند نمی تواند عشق دنیای زودگذر و فانی را در خود جای دهد.

۵. ارتقای باور به حضور و نظارت امام زمان علیه السلام

ارتقای باور منتظران به حضور و نظارت امام زمان علیه السلام بر اعمال رفتار از دیگر نظرات فقهی رهبر شهید انقلاب است، از دیدگاه ایشان این باور در صورتی در انسان منتظر محقق می شود که عقیده به امام زمان به طور حقیقی در دل ها جا بگیرد.... مومن این

حضور را در دل خود و با وجود و حواس خویش حس می‌کند.. (گرچه آن امام عزیز) هنوز ظاهر نشده است و غایب است، غیبت او به احساس حضورش ضرری نمی‌زند، ظهور نکرده است اما هم در دل‌ها و هم در متن زندگی ملت حضور دارد، مگر می‌شود حضور داشته باشد؟... شیعه خوب، کسی است که این حضور را حس می‌کند و خود را در حضور او احساس نماید، این، به انسان امید و نشاط می‌بخشد» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۴/۱۰/۱۷). ایشان در سخن دیگر درباره گستره نظارت امام زمان (علیه السلام) نیز فرموده است: «امام زمان ناظر است و می‌بیند، انتخابات شما را دید؛ اعتکاف شما را امام زمان دید؛ تلاش شما جوان‌ها را برای آذین بندی نیمه شعبان، امام زمان دید؛ حضور شما زن و مرد را در میدان‌های گوناگون امام زمان دیده است و می‌بیند، حرکت دولتمردان ما را در میدان‌های مختلف امام زمان می‌بیند و امام زمان از هر چه که نشانه مسلمانی و نشانه عزم راسخ ایمانی در آن هست و از ما سر می‌زند، خرسند می‌شود، اگر خدای ناکرده عکس این عمل بکنیم امام زمان را ناخرسند می‌کنیم، ببینید چه عامل بزرگی است» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۸۴/۶/۲۹). اما درباره دلیل قرآنی نظر فقهی مقام معظم رهبری بر ضرورت ارتقای باور به حضور و نظارت امام زمان (علیه السلام) می‌توان به این آیه کریمه قرآن استناد کرد که خداوند فرمود: «وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ» (توبه، ۱۰۵)؛ «بگو عمل کنید، خداوند و فرستاده او و مومنان اعمال شما را می‌بینند». درباره این آیه شریفه، روایات بسیاری نقل شده و شاید به حد تواتر برسد (مکارم شیرازی، ج ۸، ص ۱۲۵) که افزون بر خداوند متعال، پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و امامان (علیهم السلام) از اعمال همه امت آگاه می‌شوند. در باب «عرضه اعمال» کتاب اصول کافی روایات متعددی در ذیل همین آیه شریفه ذکر شده است که مراد از «مومنون»، ائمه اطهار (علیهم السلام) هستند، از جمله این روایت: «شخصی خدمت امام رضا (علیه السلام) آمد و عرض کرد: برای من و خانواده‌ام دعا کنید. امام (علیه السلام) فرمودند: «مگر دعا نمی‌کنم؛ وَاللّٰهُ اِنَّ اَعْمَالَكُمْ لَتَعْرَضُ عَلَيَّ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ؛ به خدا سوگند، اعمال شما هر شب و روز بر من عرضه می‌شود» راوی می‌گوید: این سخن بر من گران آمد، امام علیه السلام متوجه شد و به من فرمود: «أَمَّا تَقْرَأُ كِتَابَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ: (وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ)، وَ هُوَ وَاللّٰهُ عَلَيَّ بَنَ اَبِي طَالِب (کلینی، ۱۴۰۷ق، ج ۱،

ص ۱۷۱)؛ آیا کتاب خداوند عزوجل را نمی‌خوانی که می‌فرماید: عمل کنید خدا و پیامبرش و مومنان، عمل شما را می‌بینند. به خدا سوگند! منظور از مومنان علی بن ابی طالب (و امامان دیگر از فرزندان او) هستند» امام صادق علیه السلام نیز می‌فرماید: «إِنَّ الدُّنْيَا لَتَمَثَّلَ لِلْإِمَامِ مِثْلَ فَلَقَةِ الْجَوْزِ فَلَا يَعْزُبُ عَنْهُ شَيْءٌ...» (شیخ مفید، ۱۴۱۳ق، ص ۲۳)، دنیا (آسمان و زمین) در نزد امام چون پاره گردویی حاضر و نمایان است و چیزی از او پوشیده نیست.

۶. امید واری و انتظار کشیدن

از دیگر نظرات فقهی قائد شهید درباره وظایف منتظران مهدی موعود، ضرورت امید به آینده درخشانی است که قرار است منجی عالم بیاید و جهان را پر از عدل و داد نماید، در استدلال بر این نظر فقهی رهبر انقلاب می‌توان به این سخن امیر مومنان علی علیه السلام استناد نمود که فرمود: «از رحمت خداوند مأیوس نباشید؛ زیرا محبوب‌ترین کارها نزد خداوند عزوجل انتظار فرج است» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۳، ص ۱۲۳). امام صادق علیه السلام نیز درباره ضرورت این وظیفه منتظران فرمود: «هر کس دوست دارد که از یاران حضرت قائم به شمار آید باید چشم به راه او باشد» (ابن ابی زینب، ۱۳۹۷، ص ۲۷؛ صافی گلپایگانی، ۱۴۱۹ق، ص ۴۹۸). برای استناد این نظر فقهی می‌توان به توقیع آن حضرت به شیخ مفید نیز استناد نمود که فرمودند: «اگر شیعیان ما که خداوند آنها را در طاعتشان یاری دهد، در وفای پیمانی که از ایشان گرفته شده است، مصمم و یکدل باشند، نعمت لقای ما از آنان به تأخیر نمی‌افتد و سعادت دیدار ما برای آنها با معرفت کامل و راستین نسبت به ما تعجیل می‌گردد» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵۳، ص ۱۷۷). مقام معظم رهبری نیز در اهمیت این مسئله فرمودند: «چند خصوصیت در این اعتقاد به مهدویت هست که این خصوصیت در حکم خون در کالبد و در حکم روح در جسم است یکی امید است» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۶/۹/۲۹). ایشان درباره تلاش دشمنان بر ناامید کردن مردم نیز فرمودند: «گاهی اوقات دست‌های قلدر و قدرتمند، ملت‌های ضعیف را بجایی می‌رسانند که امیدشان را ازدست می‌دهند وقتی امید را از دست دادند دیگر هیچ اقدام نمی‌کنند می‌گویند چه فایده‌ای

دارد؟ ما که دیگر کار از کارمان گذشته است، با چه کسی در بیفتیم؟ چه اقدامی بکنیم؟ برای چه تلاش بکنیم؟ ما که دیگر نمی‌توانیم. اعتقاد به مهدویت، به وجود مقدس مهدی موعود (ارواحنا فداه) امید را در دل‌ها زنده می‌کند، هیچ وقت انسانی که معتقد به این اصل است ناامید نمی‌شود، چرا؟ چون می‌داند یک پایان روشن و حتمی وجود دارد، برو برگرد ندارد، سعی می‌کند که خودش را به آن برساند» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۶/۹/۲۵). اما رهبر فرزانه درباره نقش امیدواری منتظران در خنثی کردن توطئه دشمنان نیز فرمودند: «این عید (ولادت امام زمان) مایه امید و درست نقطه مقابل آن، فضای یأس آلودی است که استکبار می‌خواهد در مقابل چشم مستضعفان عالم به وجود بیاورد... ملت‌ها اگر امیدوار باشند و امیدوار بمانند حربه استکبار چندان کارگر نیست» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۰/۱۱/۳۰).

۷. نترسیدن از دشمنان

نترسیدن از دشمنان و مرعوب نشدن منتظران مهدی موعود علیه السلام از دیگر نظرات فقهی رهبر شهید انقلاب است که فرمودند: «ملتی که به خدا معتقد است و مومن است و به آینده امیدوار است و با پرده نشینان غیب در ارتباط است؛ ملتی که دردش خورشید امید به آینده و زندگی و لطف و مدد الهی می‌درخشد، هرگز تسلیم و مرعوب نمی‌شود و با این حرف‌ها (تهدیدات و تشرهای دشمنان) از میدان خارج نمی‌گردد، این خصوصیت اعتقاد به آن معنویت مهدی (علیه آلاف التحیه و الثناء) است، عقیده به امام زمان علیه السلام هم در باطن فرد، هم در حرکت اجتماع و هم در حال و آینده، چنین تأثیر عظیمی دارد این را باید قدر دانست.» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۴/۱۰/۱۷). در استناد قرآنی این نظر فقهی می‌توان به آیه کریمه استدلال نمود. آنجا که خداوند خطاب به مومنان و منتظران فرمود: «وَلَا تَهْوَوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» (آل عمران، ۱۳۹)؛ و [در انجام فرمان‌های حق و در جهاد با دشمن] سستی نکنید و [از پیش آمدها و حوادث و سختی‌هایی که به شما می‌رسد] اندوهگین مشوید که شما اگر مؤمن باشید، برترید. مقام معظم رهبری در بیان دیگر در استدلال به آیات قرآن برای این نظر فقهی

خویش فرمودند: «کار دشمن دلهره افکندن است. کار دشمن این است که دلهره بیندازد، بترساند، ناامید کند؛ این کار دشمن است، کار شیطان است؛ مال امروز هم نیست، همیشه بوده؛ در طول تاریخ و در طول تاریخ اسلام. إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ [آیه‌ی] قرآن است - این، شیطان است که دوستان و پیروان خودش را می‌ترساند؛ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَ خَافُونِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ؛ (آل عمران، ۱۷۵) [خدا میفرماید] شما که مؤمن هستید، از اولیای شیطان، از پیروان شیطان، از قدرت‌هایی که قدرت‌های شیطانی هستند نترسید؛ از من بترسید، از انحراف از صراط مستقیم بترسید. اگر کسی از صراط مستقیم منحرف شد، این ترس دارد؛ چون وقتی شما از جاذبه‌ی مستقیم و صحیح و خوب و درست منحرف شدید، می‌افتید در بیابان؛ از این بترسید اما از دشمن اصلاً نترسید؛ از دشمن نترسید. یک جای دیگر [دارد]: فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ؛ (مائده، ۳) (خامنه‌ای شهید، ۱۳۹۷/۱۱/۱۹).

بنابراین اگر جامعه منتظر به این وظیفه خویش پایبند باشد زمینه پیروزی و حاکمیت بخشیدن احکام اسلامی و زمینه ظهور حضرت مهدی (عج) فراهم خواهد شد؛ زیرا آن امامی می‌تواند دشمنان را شکست دهد که یاران شجاع و نترسی داشته باشد. همان‌گونه که امام خمینی (ره) توانسته است با داشتن چنین یارانی رژیم چند صد ساله طاغوت را در کشور ایران شکست دهد و حکومت جمهوری اسلامی را بنیانگذاری نماید.

بخش دوم: وظایف اجتماعی

۱. فراهم سازی زمینه ظهور

یکی از توطئه‌های دشمنان ترویج این فکر و عقیده است که امام زمان (عج) می‌آید و همه کارها را درست می‌کند. آنها می‌خواهند با این شیطننت، جلوی هر حرکت و آماده سازی زمینه ظهور را بگیرند به تعبیر رهبر معظم انقلاب، دشمنان با این کارشان می‌خواهند مردم را ناامید کنند، لذا در مقابل این توطئه آنان فرمودند: «اینکه امام زمان می‌آید انجام می‌دهد یعنی چه؟ امروز تکلیف شما چیست؟ شما امروز باید چه بکنی؟» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۶/۹/۲۵). در استدلال قرآن برای این نظر فقهی مقام معظم رهبری می‌توان

به این کلام خداوند در قرآن استناد نمود که فرمود: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ» (انفال، ۶۰) در این آیه کریمه خداوند برای آمادگی مبارزه با دشمنان اسلام دستور داده است مسلما وقتی امام زمان (عج) وقتی می‌خواهد بیاید با تمام دشمنان اسلام مبارزه کند تا عدل الهی را در عالم پیاده نماید منتظران آن حضرت باید آمادگی لازم را فراهم داشته باشند. و الا حضرت که بدون آمادگی یاران و منتظران چگونه می‌خواهد دشمنان را شکست دهد؟

مقام معظم رهبری در سخنی دیگر درباره این وظیفه منتظران فرمودند: «شما باید زمینه را آماده کنی، تا آن بزرگوار بتواند بیاید و در آن زمینه آماده اقدام فرماید، از صفر که نمی‌شود شروع کرد، جامعه‌ای می‌تواند پذیرای مهدی موعود ارواحناده باشد که در آمادگی و قابلیت باشد» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۶/۹/۲۵). اما در مورد پیامد خطرناک هر گونه سستی و آماده نکردن زمینه ظهور از سوی منتظران، رهبر انقلاب فرمودند: «چه علتی داشت که بسیاری از انبیای بزرگ اولی العزم آمدند و نتوانستند دنیا را از بدی‌ها پاک و پیراسته کنند؟ چون زمینه‌ها آماده نبود، چرا امیرمومنان علی بن ابی طالب (ع) در زمان خودش؛ در همان مدت کوتاه حکومت با آن قدرت الهی، با آن علم متصل به معدن الهی، با آن نیروی اراده، با آن زیبایی‌ها و درخشندگی‌هایی که در شخصیت آن بزرگوار وجود داشت و با آن توصیه‌های پیامبر اکرم (ص) درباره او، نتوانست ریشه بدی را بخشکاند؟» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۶/۹/۲۵). ایشان در ادامه به دلیل موفق نبودن امیر مومنان علی (ع) اشاره کرده و فرمودند: «چون زمینه، زمینه نا مساعد بود، زمینه را نامساعد کردن بودند، زمینه را زمینه دنیا طلبی کرده بودند، آن کسانی که در اواخر یا اواسط حکومت علوی مقابل امیر مومنان (ع) صف آرایی کردند کسانی بودند که زمینه‌های دینیشان زمینه‌های مستحکم و ماده غلیظ متناسب دینی نمود، عدم آمادگی، این طور فاجعه به بار می‌آورد. آن وقت اگر امام زمان (عج) در یک دنیای بدون آمادگی تشریف بیاورند همان خواهد شد» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۶/۹/۲۵).

اما چگونگی زمینه‌سازی و آماده بودن مهم است، مقام معظم رهبری در این باره

فرمودند: «ما آن وقتی می‌توانیم حقیقتاً منتظر به حساب بیاییم که زمینه را آماده کنیم برای ظهور مهدی موعود (ارواحنا فداه) زمینه باید آماده شود و آن عبارت از عمل کردن به احکام اسلامی و حاکمیت قرآن و اسلام است» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۹/۸/۲۲).

برای استناد این نظر فقهی مقام معظم رهبری مبنی بر ضرورت فراهم سازی زمینه ظهور می‌توان به این روایت امام صادق علیه السلام استدلال نمود که فرمود: «هریک از شما باید برای خروج قائم علیه السلام هرچند به اندازه یک تیر، مهیا کند، هرگاه خدای تعالی چنین نیتی از او ببیند، امیدوارم عمرش را طولانی کند تا آن حضرت را درک کند و در زمره یاران و همراهانش قرار گیرد» (ابن ابی زینب، ۱۳۹۷، ص ۱۷۳) و همچنین می‌توان از این کلام امام کاظم علیه السلام بهره جست که فرمودند: «هرکس مرکبی را به انتظار امر ما نگاه دارد و به سبب آن دشمنان ما را خشمگین سازد در حالی که خودش به ما منسوب باشد، خداوند روزیش را فراخ گرداند به او شرح صدر عطا کند، او را به آرزویش برساند و در رسیدن به خواسته‌هایش او را یاری کند» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۶، ص ۵۳۵، ح ۱).

البته در مورد آمادگی مطرح شده در این گونه روایات باید این نکته را مورد توجه قرارداد که ذکر مواردی همچون تیر و مرکب در روایات از باب ذکر تمثیل و بیان لزوم آمادگی رزمی برای یاری منجی عالم است و الا بیان شمشیر و مرکب در روایات موضوعیت ندارد چون آمادگی در هر زمانی باید متناسب با آن زمان باشد؛ بنابراین منتظران حضرت حجت باید خود را با سلاح روز مسلح سازند و حال که خداوند به برکت خون پاک شهیدان نعمت حکومت اسلامی را نصیب ملت ایران کرده است درجه اول برعهده حکومت اسلامی می‌باشد که قوای نظامی را در بالاترین آمادگی نظامی قرار دهد تا در صورت ظهور حضرت حجت حق، بتوانند در بهترین وجه به یاری آن حضرت بشتابند.

۲. تلاش برای اصلاح جامعه

از دیگر آرای فقهی مقام معظم رهبری درباره وظایف منتظران، تلاش برای اصلاح جامعه می‌باشد؛ زیرا این عمل به سبب نزدیک‌تر شدن ظهور منجی عالم بشیرت

می شود (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۹/۸/۲۲). همان گونه که به فرموده ایشان، تلاش در اصلاح خویش، باعث نزدیک تر شدن آن آینده درخشان خواهد شد (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۹/۸/۲۲). برای استناد قرآنی این نظر فقهی رهبر انقلاب می توان به سخن خداوند که در قرآن درباره وظایف مومنان نسبت به همدیگر و اصلاح و رستگاری جامعه اسلامی فرمود: «وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ» (توبه، ۷۱). از راه های اصلاح جامعه احساس مسئولیت اجتماعی در افراد می باشد؛ زیرا در چنین صورتی نظارت اجتماعی رشد می کند و افراد با احساس مسولیت نسبت به رفتار همدیگر و رفتار حکومتیان، مانع هر گونه فساد، خلاف و ستم خواهند شد. و گرنه به تعبیر امیر مومنان علی (ع) بی توجهی به این مسئولیت اجتماعی یعنی ترک فریضه امر به معروف و نهی از منکر سبب مسلط شدن فاسدان بر جامعه خواهد شد (ابن بابویه، ۱۴۱۳ق، ج ۴، ص ۱۹۱). و چنین جامعه ای شایستگی پذیرش مصلح کل را نخواهد داشت.

۳. پژوهش عالمانه و پرهیز از کارهای جاهلانه

مقام معظم رهبری درباره فلسفه ضرورت پژوهش عالمانه و پرهیز از کارهای جاهلانه برای منتظران ظهور فرمودند: «یکی از خطرات بزرگی که مهدویت را مورد تهدید قرار می دهد کارهای عامیانه و جاهلانه و دور از معرفت و غیر متکی به سند و مدرک است؛ زیرا این نوع کارها زمینه را برای مدعیان دروغین فراهم می کند و مردم را از حالت انتظار حقیقی دور می کند (خامنه‌ای شهید، ۱۳۹۰/۴/۱۸) ایشان در سخنی دیگر در همین باره فرمودند: «از همین رو ضرورت دارد تا درباره مسئله مهدویت کار عالمانه، قوی، متکی، به مدرک و سند بوسیله اهل فن و آگاه انجام گیرد... این بخش از کار هر چه ممکن است بیشتر باید جدی گرفت تا راه ان شاء الله برای مردم باز شود، هر چه دل ها با مقوله مهدویت آشنا شود و انس پیدا کند و حضور آن بزرگوار برای ما مردمی که دردوران غیبت هستیم، محسوس تر شود و بیشتر حس کنیم و رابطه بیشتر داشته باشیم این برای دنیای ما و برای پیشرفت ما به سمت آن اهداف بهتر خواند بود (خامنه‌ای شهید، ۱۳۹۰/۴/۱۸).

بنابراین علما که به تعبیر امام کاظم «لَا اَنَّ الْمُؤْمِنِينَ الْفُقَهَاءَ حُصُونُ الْإِسْلَامِ كَحِصْنِ سُورِ الْمَدِينَةِ لَهَا» (کلینی، ۱۴۰۷، ج ۱، ص ۴۷)، دژهای اسلام هستند باید برای حراست از جامعه منتظر در مقابل شبهات دیگر اندیشان و دشمنان، پژوهش‌های دقیقی را در دستور کار پژوهشی خود قرار دهند.

۴. دعا برای تعجیل فرج

یکی از رسالت‌های کسی که هر لحظه انتظار می‌کشد تا منجی عالم بیاید و دنیا را پر از عدل و داد کند، دعا و خواستن از خداست که هرچه زودتر آن امام عدالت گستر را برساند؛ چون چنین فردی باور دارد که تا خدا مصلحت نداند آن مهدی موعود نخواهد آمد، رهبر شهید انقلاب درباره این خصوصیت منتظران فرمودند: «آن مردمی که می‌نشینند راز و نیاز می‌کنند؛ دعای ندبه را با توجه می‌خوانند و زیارت آل یاسین را زمزمه می‌کنند و می‌نالند، می‌فهمند چه می‌گویند» (خامنه‌ای شهید، ۱۳۷۴/۱۰/۱۷). برای استناد این نظر فقهی مقام معظم رهبری می‌توان به روایاتی که در این زمینه وارد شده است استناد نمود از جمله آن، توقیع امام زمان (عج) به جناب اسحاق بن یعقوب توصیه شده است که برای تعجیل فرج، زیاد دعا کنید (ابن بابویه، ۱۳۹۵، ج ۲، ص ۳۶۱) و در روایتی از امام حسن عسکری (ع) نیز، درباره فایده دعا برای تعجیل فرج امام غایب آمده است، به خدا سوگند که او غیبتی سخت می‌کند در آن غیبت، از هلاکت نجات نمی‌یابد مگر کسی که خدای عزوجل او را بر قول به امامت آن حضرت ثابت بدارد و او را در عصر غیبت بر دعای به تعجیل فرج او موفق بدارد (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۹۸، ص ۱۵۸)، البته همان گونه که پیشتر بیان شد انسان منتظر نباید فقط به دعا اکتفا کند بلکه باید افزون بر دعا در تحقق اوامر الهی تلاش کند.

نتیجه‌گیری

از پژوهش انجام شده می‌توان به نتایج ذیل اشاره کرد:

۱. براساس وعده حتمی الهی، حاکمیت حکومت مهدی موعود (عج) به وقوع

می‌پیوند و آن منجی نجات بخش، پرچم حکومت جهانی عدالت گستر را در تمام عالم به اهتزاز در می‌آورد.

۲. انتظار فقط نشستن و اشک ریختن نیست؛ انتظار به معنای این است که ما باید خود را از تمام جهات اخلاقی و رفتاری برای سربازی امام زمان (عج) آماده کنیم.

۳. براساس نظر رهبر شهید انقلاب که بر گرفته از آموزه‌های دینی است، مهدی موعود (عج) زمانی ظهور خواهد کرد که منتظران واقعی مهدی موعود (عج) افزون بر وظایف فردی به وظایف اجتماعی خویش عمل نمایند. اما مهمترین وظایف فردی از دیدگاه رهبر فرزانه انقلاب عبارت است: ۱. کسب معرفت؛ ۲. آمادگی اخلاقی و معنوی؛ ۳. پرهیز از دنیاگرایی؛ ۴. توسل و ارتباط معنودی با امام زمان (عج)؛ ۵. ارتقای باور به حضور و نظارت امام زمان (عج)؛ ۶. نرسیدن از دشمنان؛ ۷. امیدواری و منتظر بودن. اما مهمترین وظایف اجتماعی عبارت است از: ۱. فراهم سازی زمینه ظهور امام زمان (عج)؛ ۲. تلاش برای اصلاح جامعه؛ ۳. پژوهش عالمانه در مباحث مهدویت و پاسخ به شبهات؛ ۴. دعا برای تعجیل فرج امام زمان (عج).

منابع

* قرآن کریم

** تورات

*** انجیل

ابن ابی الفراس. (۱۴۱۰ق). تنبیه الخواطر و نُزهة النواظر (مجموعه ورام). تهران: دار الکتب الاسلامیه.

ابن ابی زینب، محمد بن ابراهیم. (۱۳۹۷ق). الغیة. تهران: نشر مکتبه الصدوق.

ابن ابوالحدید، عزالدین، عبدالحمید. (۱۳۸۳). شرح نهج البلاغه. لبنان - بیروت: نشر دار احیاء التراث العربی.

ابن خلدون، عبد الرحمن. (۱۴۱۷ق). تاریخ ابن خلدون. لبنان - بیروت: نشر دارالفکر.

ابن عربی، محی الدین. (۱۴۰۵ق). الفتوحات المکیة. مصر: نشر المکتبه العربیة.

اربلی، علی بن عیسی. (۱۴۰۱ق). کشف الغمہ فی معرفۃ الأئمة. لبنان - بیروت: نشر دار الکتب.

البستوی، عبدالعلیم. (۱۴۲۰ق). المهدی المنتظر علیه السلام فی ضوء الأحادیث والآثار الصحیحة. عربستان: نشر دار ابن حزم.

جان ناس. (۱۳۷۰). تاریخ جامع ادیان (مترجم: علی اصغر حکمت). تهران: نشر انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی.

حرانی، ابن تیمیہ. (۱۴۲۰ق). منهاج السنة النبویة، احمد بن عبدالحلیم. لبنان - بیروت: نشر دار الکتب.

حر عاملی، محمد. (۱۴۲۰ق). وسائل الشیعة. تهران: نشر مکتبه الإسلامیة.

خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۷۰/۱۱/۳۰). بیانات در دیدار مردم قم، <https://farsi.khamenei.ir>

خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۸۱/۷/۳۰). بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم در روز نیمه شعبان،

<https://farsi.khamenei.ir>

<http://ijp.isca.ac.ir>

خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۸۷/۵/۲۷). بیانات در دیدار اقشارمختلف مردم در روز نیمه شعبان،

<https://farsi.khamenei.ir>

خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۷۹/۸/۲۲). بیانات در دیدار اقشارمختلف مردم در روز نیمه

شعبان، <https://farsi.khamenei.ir>

خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۶۸/۱۲/۲۲). بیانات در دیدار اقشارمختلف مردم در روز نیمه

شعبان، <https://farsi.khamenei.ir>

خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۹۰/۴/۱۸). بیانات در دیدار اقشارمختلف مردم در روز نیمه

شعبان، <https://farsi.khamenei.ir>

خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۷۱/۸/۳۰). بیانات در دیدار اقشارمختلف مردم در روز نیمه شعبان،

<https://farsi.khamenei.ir>

خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۷۴/۱۰/۱۷). بیانات در دیدار اقشارمختلف مردم در روز نیمه شعبان،

<https://farsi.khamenei.ir>

خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۸۴/۶/۲۹). بیانات در دیدار اقشارمختلف مردم در روز نیمه شعبان،

<https://farsi.khamenei.ir>

خامنه‌ای، سیدعلی. (۱۳۷۶/۹/۲۹). بیانات در دیدار اقشارمختلف مردم در روز نیمه شعبان،

<https://farsi.khamenei.ir>

زبیدی، محب الدین. (۱۴۱۴ق). تاج العروس. لبنان - بیروت: نشر دارالفکر

سبحانی، جعفر. (۱۴۱۱ق). الهیات و معارف اسلامی. قم: نشر مرکز العالمی للدراسات

الإسلامية.

صافی گلپایگانی، لطف الله. (۱۴۱۹ق). منتخب الأثر فی الامام الثانی عشر (عج). قم: موسسه

السیده المعصومه (سلام الله علیها).

صدر، محمد. (۱۴۰۲ق). تاریخ الغیة الكبرى. لبنان - بیروت: نشر دار التعارف للمطبوعات.

صدوق، محمد بن علی. (۱۴۰۵ق). من لا یحضره الفقیه. لبنان - بیروت: نشر دارالأضواء.

صدوق، محمد بن علی. (۱۳۶۳). کمال الدین وتمام النعمة. قم: نشر انتشارات نشر اسلامی.

صدر، محمد. (۱۴۰۳ق). اليوم الموعود بين الفكر المادى والدين. لبنان- بيروت: شر دار التعارف للمطبوعات.

فقيه ایمانی، مهدی. (۱۴۰۱ق). موسوعة الإمام المهدی. اصفهان: مكتبة امير المؤمنين.

فقيه ایمانی، مهدی. (۱۴۰۲ق). الإمام المهدی عند أهل السنة. اصفهان: نشر مكتبة أمير المؤمنين علیهما السلام.

کلینی، محمد بن یعقوب. (۱۴۰۷ق). الکافی. تهران: دارالکتب الاسلامیه.

مفید (شیخ)، محمد بن محمد. (۱۴۱۳ق). الاختصاص. قم: المؤتمر العلمی لالفیه الشیخ المفید.

مجلسی، محمدباقر. (۱۴۰۳ق). بحار الأنوار، نشر دار احیاء التراث العربی، لبنان.

مصطفوی حسن. (۱۳۷۴). التحقيق فی کلمات القرآن. تهران: وزارت ارشاد.

معین، محمد. (۱۳۷۱). فرهنگ فارسی. تهران: انتشارات امیر کبیر.

موسوی اصفهانی، محمد تقی. (۱۳۷۴). مکیال المکارم فی فوائد الدعاء للقائم (مترجم: حائری

قزوینی). تهران: انتشارات بدر.

ناصر مکارم شیرازی و همکاران. (۱۳۷۴). تفسیر نمونه. تهران: دارالکتب الاسلامیه.